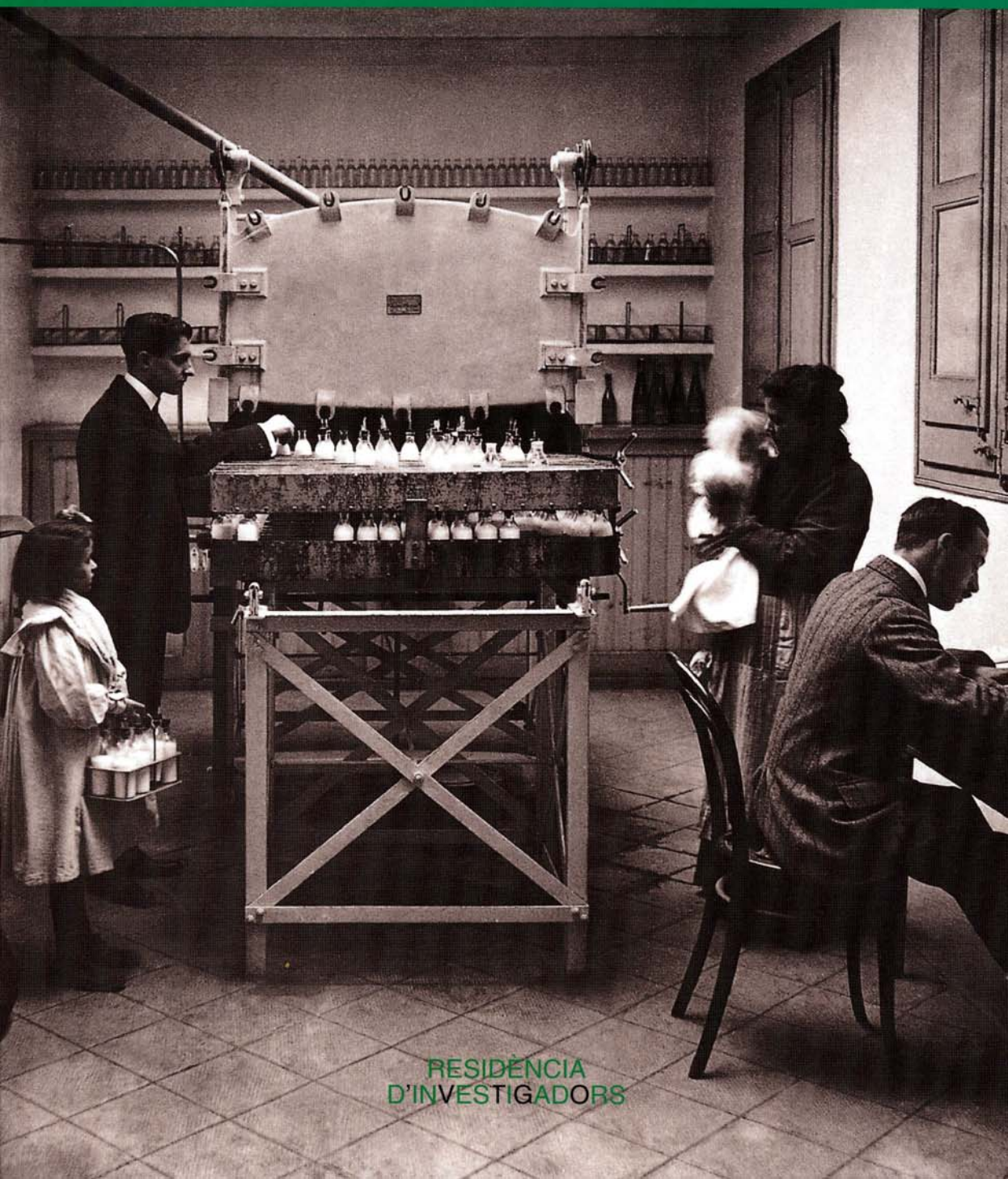

La salut en la història d'Europa

Jon Arrizabalaga,
Àlvar Martínez Vidal
José Pardo Tomás

RESIDÈNCIA
D'INVESTIGADORS

Sumari

LA SALUT EN LA HISTÒRIA D'EUROPA	8
LA SALUT INDIVIDUAL ABANS DE 1750	9
<i>La higiene clàssica</i>	9
LES MESURES DE SALUT PÚBLICA ABANS DE 1750	12
<i>El sanejament</i>	12
<i>L'auxili de pobres i la contractació pública de sanitaris</i>	15
<i>La lluita contra les epidèmies</i>	18
LA SALUT INDIVIDUAL DESPRÉS DE 1750	21
<i>De la higiene clàssica a la neteja del cos</i>	21
LA CONSTRUCCIÓ DE LA SALUT PÚBLICA (1750-1900)	25
<i>Els inicis</i>	25
<i>La quantificació de la salut: l'estadística demogràfica i sanitària</i>	28
<i>Urbanisme i enginyeria sanitària</i>	31
<i>La moralització de la salut pública</i>	33
<i>L'aparició de la higiene experimental</i>	35
<i>L'impacte de la teoria microbiana</i>	38
EL SORGIMENT DE LA MEDICINA SOCIAL (1900-1940)	41
<i>La higiene social</i>	41
<i>La lluita per la salut: les campanyes sanitàries</i>	44
LA SALUT COM A PROBLEMA MUNDIAL	46
<i>De les Conferències Sanitàries Internacionals a l'Organització Mundial de la Salut</i>	46
BIBLIOGRAFIA	49
VERSIÓN EN CASTELLANO	51
ENGLISH VERSION	73

La salut individual després de 1750

§ DE LA HIGIENE CLÀSSICA A LA NETEJA DEL COS

A partir del segle XVIII, la higiene individual experimentà un seguit de mutacions que la transformaren radicalment. El canvi més evident fou la restricció gradual de l'àmbit d'actuació: a poc a poc perdé l'orientació totalitzadora pròpia de la higiene clàssica en favor d'una altra concepció més influïda per les tendències ambientalistes.

Finalment, a la darrerïa del segle XIX, la higiene individual es limità al territori estricte de la neteja. L'aparició de la teoria bacteriològica de les malalties infeccioses no féu sinó confirmar i reforçar les noves estratègies individuals de conservació de la salut i de prevenció de la malaltia. La higiene es va identificar amb la netedat i la manca de microbis i, per tant, de malalties.

Netedat esdevingué sinònim de bondat, amb la qual cosa s'identificaven l'àmbit higiènic i el moral. Tot i que aquesta identificació era present amb anterioritat, assolí la màxima expressió durant el segle XIX per mitjà de polítiques moralitzadores d'higienització de la població, adreçades a la major part dels grups socials, però particularment als treballadors, les mares i els infants.

La higiene individual reorientà així els seus objectius cap a l'educació del conjunt de la població i l'eradicació de tot allò que era percebut com a errors i supersticions populars, adoptant-hi un to cada cop més coercitiu.

Quan els estats moderns començaren a participar en la implantació d'aquestes mesures des de la salut pública, es restringí novament l'àrea d'actuació de la higiene individual, tot i mantenir un paper essencial a l'hora d'evitar la malaltia i de conservar la salut en l'àmbit domèstic.

Fig. 33

Posición de las vísceras del pecho y abdomen en una cavidad torácica de forma normal.

Fig. 34

Posición de las vísceras del pecho y abdomen en una cavidad torácica, cuya forma está alterada por el uso de un corsé demasiado apretado.

Fig. 35

Forma que ha adquirido la cavidad torácica bajo la influencia de un corsé excesivamente estrecho.

Fig. 36

Forma que adquiere el pie por el uso del calzado con punta demasiado estrecha (A) en comparación con un pie normal.

Fig. 47.

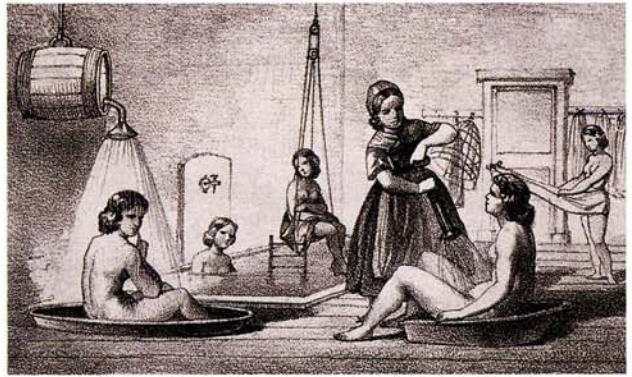
Escupidera de bolsillo, según Dettweiler.

24. Contra el vici d'escopir: l'escupidora de butxaca, model Dettweiler. Gravet procedent de M. Montaner, *Manual popular de higiene. Nociones redactadas por la Junta Imperial de Sanidad de Alemania*, edició espanyola de la 8ª alemanya (Barcelona, c. 1894), p. 282.

Acadèmia de Ciències Mèdiques (Barcelona)

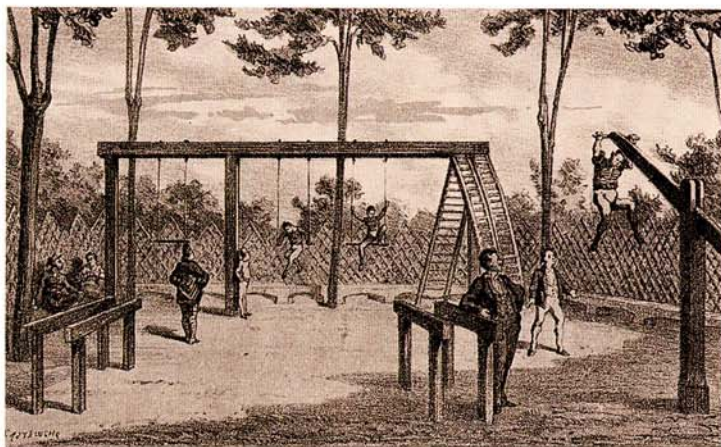
23. Algunes peces de vestir (com ara faixes massa ajustades i sabates de punta massa estreta) poden tenir conseqüències perniciosos per a la salut de les dones. Dibuix procedent de M. Montaner, *Manual popular de higiene. Nociones redactadas por la Junta Imperial de Sanidad de Alemania*, edició espanyola de la 8ª alemanya (Barcelona, c. 1894), p. 136.

Acadèmia de Ciències Mèdiques (Barcelona)

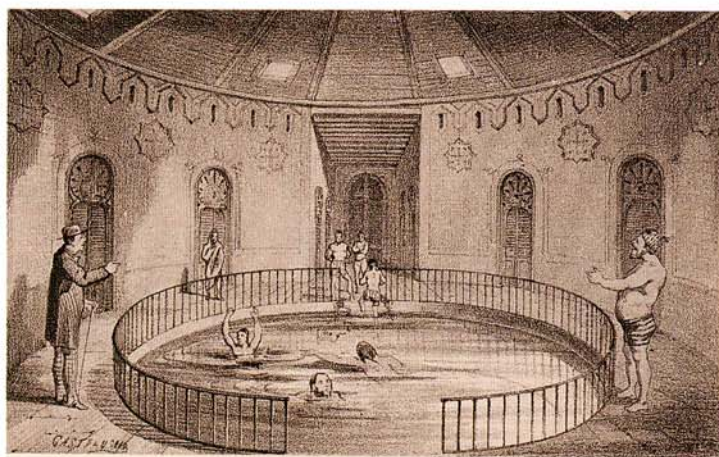

25-26. Durant el segle XIX, l'apogeu de les tradicions mèdiques ambientalistes, l'anàlisi química de l'aigua i l'estudi experimental de les seves propietats medicinals portaren els balnearis europeus a la seva màxima esplendor, fins al punt de convertir-los en autèntics santuaris de la salut per a les classes benestants. Dues litografies (c. 1860) amb escenes d'hidroteràpia, a base d'aigua freda, al balneari de Graefenberg (Alemanya), fundat per V. Priessnitz el 1822.

The Wellcome Institute Library (Londres)

Vista del Gimnasio del Manicomio, en el que se ejercitan los Sres. enfermos.

Vista de los baños generales con su piscina, en el Instituto, donde se bañan los Sres. pensionistas.

27-28. Des de la darrereria del segle XIX, la cultura física fou promoguda com a part essencial d'un règim de vida saludable. Aquestes escenes de gimnàstica i bany de pacients «pensionistes» al Manicomi de Sant Boi, prop de Barcelona, il·lustren el grau de penetració social de les noves tendències. Reproduccions d'A. Pujadas, *El Manicomio de San Baudilio de Llobregat* (Barcelona, 1877).

Centre d'Història de la Medicina Uriach (Barcelona)

29. La pràctica de la saignia per evacuar les «superfluïtats» corporals com a mitjà de prevenció enfront de la malaltia tingué els seus orígens, a l'Occident, en la medicina grega antiga, però sobrevisqué almenys fins a l'inici del segle xx, molt de temps després que hagués perdut vigència la teoria humoral. Una família italiana de classe alta, amenaçada per la grip, es prepara per a una saignia.

The Wellcome Institute Library (Londres)

30. La preocupació política pel control sanitari de la prostitució convertí els bordells en un dels escenaris on més aviat es difongueren els nous hàbits i equipaments higiènics. Fotografia de G. Brassai, *La toilette dans un hôtel de Passe. Rue Quincampoix, Paris* (c. 1932).

Col·lecció particular